

Scandinavië à la carte

Opgejaagd door een teleurstellende opiniepeiling kwam VLD voorzitter Bart Somers met het voorstel om werkloosheidsuitkeringen te verhogen maar tegelijk in de tijd te beperken. Zijn woorden waren nog niet koud of hij werd collectief afgevalen door een verraste en verontwaardigde goegemeente. Premier Verhofstadt liet droog weten dat het voorstel niet in het regeerakkoord staat. De vakbonden stonden voorspelbaar op hun achterste poten. De SP.a van Johan Vande Lanotte wil wel strijden voor werkgelegenheid maar wil de werklozen zelf alleen begeleiden. Somers haalt zijn mosterd nochtans openlijk in het zogenaamde “Scandinavische model”, terwijl de SP.a in datzelfde model officieel inspiratie zoekt voor een nieuwe beginselverklaring. Wil het echte Scandinavië hierbij opstaan?

Laten we beginnen met de vaststelling dat beide kampen hetzelfde beogen, namelijk meer mensen aan werk helpen. De discussie gaat niet over het doel, maar over de middelen. Somers wil werkloosheidsuitkeringen niet beperken in de tijd om werkwillige werklozen te treffen. Hij wil dat doen om werkonwillige werklozen uit het systeem te dwingen. Vande Lanotte wil de werkloosheidsuitkeringen niet behouden om profiteurs gratis inkomen te verschaffen. Hij wil dat doen omdat hij gelooft dat dankzij begeleiding alleen de slachtoffers in de werkloosheid zullen achterblijven. Voor die groep betekent beperking in de tijd louter een transfer van de werkloosheidsverzekering naar het OCMW.

Wie van beiden heeft gelijk? Allebei een beetje is het moeilijke antwoord. Een principiële beperking van werkloosheidsuitkeringen in de tijd zal ongetwijfeld de werkzoekende werkloze stimuleren en de werkonwillige werkloze elimineren. Maar ze zal altijd een groep werklozen treffen die ondanks alle inspanningen niet aan de bak komen. Anderzijds kan geen enkel beleid van begeleiding en controle uit de vele honderdduizenden werklozen al het werkonwillige kaf scheiden van het

werkwillige koren. Daarvoor zal nooit voldoende budget beschikbaar zijn en daarvoor heeft de overheid onvoldoende zicht op de arbeidsmarkt, waar de grote meerderheid van werkaanbiedingen verloopt via moeilijk traceerbare private kanalen.

Hoe te kiezen tussen twee imperfecte opties? Een nuchtere kosten-batenanalyse is moeilijk, omdat de vergelijking tussen beide opties alleen theoretisch kan gebeuren. We kunnen ze niet tegenover elkaar plaatsen zonder ze beide uit te proberen en we kunnen ze onmogelijk tegelijk uitproberen. Bovendien gaat de discussie over meer dan alleen de duurtijd van de werkloosheidsuitkeringen.

In wezen gaat het debat over de efficiëntie van de werkloosheidsverzekering als een instrument voor het opvangen en bestrijden van werkloosheid. Wie dat pad opgaat, komt nog andere heilige huisjes tegen dan de lengte van de verzekerde werkloosheidsperiode. In studies worden nog andere elementen van onze werkloosheidsverzekering als contra-productief aangewezen. Het systeem van de passende dienstbetrekking bijvoorbeeld, waarbij werklozen alleen die

werkaanbieding moeten aannemen die voor hen passend is. Dat vertraagt re-integratie in de arbeidsmarkt en tolereert een zekere kieskeurigheid die bijvoorbeeld negatief is voor de mobiliteit van werkzoekenden. Ook het feit dat onze werkloosheidsverzekering geen voorafgaande werkervaring vereist, wordt in studies met de vinger gewezen. En dan zwijgen we nog over de rariteit van vakbonden als uitbetalinginstellingen voor de uitkeringen, die alleen al vorig jaar een factuur van 138 miljoen euro betekende.

maatregelen die juist meer marktwerking en individuele verantwoordelijkheid stimuleren.

Er huist gevaar in dit Scandinavië *à la carte*. Wie maar enkele ingrediënten uit het recept oppikt, riskeert de bereiding te doen mislukken. De goede werkgelegenheids-cijfers van Denemarken bijvoorbeeld, zijn niet te reduceren tot het bestaan van een werkloosheidsverzekering met hoge maar in de tijd beperkte uitkeringen. De Denen hebben ook een flexibele arbeidswetgeving, lagere sociale lasten,

“Er huist gevaar in Scandinavië à la carte. België heeft acuut nood aan een brede maatschappelijke strategie voor werkgelegenheid.”

Kortom, wanneer het debat over werkloosheid wordt verengd tot de organisatie van de werkloosheidsverzekering dan dreigen we te verzanden in de loopgraven van verworven rechten en gevestigde machten. We moeten de noot kraken door werkloosheid als sociaaleconomisch fenomeen ook structureel te tackelen.

een goede afstemming van onderwijs op arbeidsmarkt en een economische draagkracht om kinderopvang sterk te subsidiëren. Al die factoren bepalen mee het eindresultaat.

In de zoektocht naar structurele oplossingen gaat de aandacht dezer dagen vaak richting Scandinavië. Maar het zogenaamde “Scandinavische model” is een containerbegrip zonder duidelijke lading. Er zijn grote beleidsverschillen tussen de Scandinavische landen die trouwens noch allemaal noch op alle gebieden modellanden zijn. De belijdenis van onze politici voor het zogenaamde “Scandinavische model” is daarenboven selectief en opportunistisch. Socialisten zoeken er maatregelen die hoge belastingen en een grote overheid zouden moeten combineren met competitiviteit en groei. Liberalen focussen er op

Het is zeer zinvol te leren van goede buitenlandse voorbeelden. Het is echter zeer gevaarlijk om daarbij alleen aandacht te hebben voor de maatregelen die de eigen agenda dienen. Bart Somers heeft de verdienste gehad om het debat te provoceren. Het punt voor de achterban is gescoord, maar het dossier zit meteen muurvast in een symbooldiscussie. Het is nu zaak om het werkloosheidsdebat te verbreden en te verdiepen.

Ons land zet sinds jaar en dag honderdduizenden werkloze burgers aan de zijlijn. Tientallen banenplannen hebben per saldo nagenoeg geen verschil gemaakt. Er werken vandaag in de privé-sector minder mensen dan in 1973. Dit is een sociaal en economisch drama dat we ons niet kunnen veroorloven wanneer we de historische

uitdagingen van de vergrijzing en globalisering met succes willen aangaan. België heeft acuut nood aan een brede maatschappelijke strategie voor werkgelegenheid. En ja, ook de organisatie

van de werkloosheidsverzekering zelf moet daarvan een onderdeel zijn.

Marc De Vos
Directeur Itinera Institute
Docent sociaal recht UGent en VUB

Verschenen als opiniestuk in De Standaard van 19 juni 2006, onder de titel "De truc met het Scandinavische model".

Het Itinera Institute is een onafhankelijke denktank en doetank die, boven partijgrenzen, regionale verschillen en belangengroepen heen, wegen wil aanreiken voor beleidshervormingen met het oog op duurzame economische groei en sociale bescherming in België en zijn regio's.

Itinera Institute VZW-ASBL

Boulevard Leopold II Laan 184d - B-1080 Brussel - Bruxelles

T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69

info@itinerainstitute.org www.itinerainstitute.org

L'Institut Itinera est un think-tank et do-tank indépendant qui, au-dessus et au-delà des partis politiques, des différences régionales et des groupes d'intérêt, veut identifier les chemins de réformes qui garantissent une croissance économique et une protection sociale durables en Belgique et dans ses régions.

Verantwoordelijke uitgever – Editeur responsable: Marc De Vos, Directeur.

Disclaimer: The views presented in this Nota are those of the author(s) and do not necessarily represent those of the Itinera Institute. Nota describe research in progress by the author(s) and are published to elicit comments and to further debate.